

GOTLAND.

Högtidsdräkt för kvinna.

ÄNGE HAR DEN UPPFATTNINGEN RÅTT, ATT NÅGRA folkdräkter motsvarande fastlandets socken- och häradsdräkter ej förekommit på Gotland. Och såsom stöd för denna uppfattning har bland annat ett yttrande av Hakvin Spegel (1683) anförts. Den ärevördige och i alla avseenden framstående biskopen skriver, att bönderna på Gotland ingen viss "klädebonat" hava såsom uti andra landskap, utan kläda sig mest på samma sätt som borgarena. Bondehustrurnas klädebonat är av samma tyg som de "gemene" borgarhustrurnas och likna merendels de danska kvinnfolkens. Nu är emellertid att märka, att Spegel, ehuru född på Gotland, nästan hela sitt liv vistats på annan ort, och under de knappa tre år, 1680—1683, han var superintendent på sin fäderneö, huvudsakligen vistades på fastlandet i offentliga ärenden. — Då man år 1683 jämförde folkdräktsförhållandena på Gotland och på fastlandet, tedde sig nog Gotland såsom varande i saknad av några typiska folkdräkter. Huruvida inom de olika socknarna karaktäristiska särdrag helt och hållet saknades torde dock vara ovisst. — Att någon lämplig jordmån för frambringandet av färgglada och gedigna sockendräkter över lag ej kunde finnas i ett så hårt prövat land som Gotland är uppenbart. — På fastlandet har det överallt visat sig, att där ett självständigt och något så när välbärgat bondestånd härskat, där har även funnits betingelser för de karaktäristiska sockendräkternas tillblivelse. — På Gotland prässades bönderna hårt av borgarna, vilka ej sällan på ett hänsynslöst sätt sökte dra nytta av bön-

dernas ekonomiska obestånd. Förbud utfärdades även på 1600-talet, vari borgarna förbjödös "söla sig med bondebruk och deras hantering". — I trots av alla förhärjande olyckor och politiska missförhållanden, som Gotland genomlevat under såväl 1500-, 1600- som 1700-talen i form av krig, hårda skatter, pest och missväxt, hava gutarna visat betydande kraftprov av åtskilliga slag. Sockendräkter ha även på sina håll spårats. Linné skriver sålunda från sin gotlandsresa år 1741 från Rone socken: "Råneborna hafwa varit namnkunnoge för sitt gamla språk och klädedrächt, som aldrig apat efter främmande seder, men tiden hade nu också förändrat dem, så att wi med möda kunde få se deras hwite knäside tröjor, det swarta budordet (lifstycket) som utom Tröjan hopsnördes, deras store byxor och deras skor som endast voro passade efter ena foten, utan att ombytas".

Även från Fårön har Linné gjort en anteckning angående dräkten, den lyder sålunda: "Tröjor gingo Bondfolket här allmänt klädde med, som woro lika Reggarns-Tröjor, merendels helt nätt utsirade med hwita, blå och röda färgor, som hade de varit wäfne, där de dock med Bond-Qwinnans hand woro stickade." Att döma av denna Linnés anteckning synes bindslöjden stått högt åtminstone på Fårön, men sannolikt även på andra håll, och det förmäles, att betydande mängder stickade varor av den gotländska lantbefolkningen även utskeppats till försäljning. Måhända är det denna handaslöjd, som på Gotland givit upphov till ordspråket: "rikedomen sitter i fingrarna."

I jämbredd med övrig hembygdsforskning har under de sista decennierna ett intensivt sökande efter gotländska folkdräkter företagits, och detta har resulterat i, att Gotlands Fornsal nu kunnat utställa tvänne kvinnodräkter, vilka emellertid delvis äro rekonstruerade, dock efter ett flertal gamla gummors samstämmiga uppgifter. De flesta anteckningar om dräkten härleda sig från Gothem, Hörsne och Vänge socknar.

Dräkten är både prydlig och klädsam, och den gotländska ungmön

äger nu i likhet med systrarna på fastlandet sin särskilda dräkt och kan med Hoburgsgubben säga: "ingalunda vill jag vara den sämsta."

Till högtidsdräkten pl. XVII hör en vit spetspydd klut av linong, knuten i nacken. Överdel av fint bomullstyg med en rynkad trädd tyllspets runt halsen samt breda vecksydda ärmlinningar likaledes försedda med trädde tyllspetsar. Livstycket, som når ett stycke nedom midjan, är av röd, blommig ylledamast, men kan även vara av sidenbrokad med röd bottenfärg. Det är försett med träsade snörhål samt snörkedja och snörnål av silver. Till detta livstycke kan bäras antingen röd eller grön klädes- eller vadmalskjol samt vitt förkläde med bred fäll och mellanspets eller förkläde av blommig kattun. Broderad kjolväska av ylle eller siden. Vita ullstrumpor med röd hållapp samt lågskor med spännen. Såsom smycke bäres ett s. k. *halslås* av silver med fyra halskedjor av samma metall. Dräkten kompletteras genom en långschal liknande ölandskvinnornas *täpa*. Kluten kan utbytas mot bindmössa med stycke; sistnämnda huvudbonad synes dock, åtminstone under senare tider, tillhört den gifta kvinnans dräkt.

